

SİBER ZORBALIK (Ortaokul)

Öğretmen Sunumu

Özel Eğitim ve
Rehberlik Hizmetleri
Genel Müdürlüğü

german
cooperation
DEUTSCHE ZUSAMMENARBEIT

supported by
KfW

Giriş

- Bilgi ve iletişim teknolojileri kullanımı süresi arttıkça çocukların ve gençlerin zorba ya da mağdur olarak siber zorbalık yaşama riskleri artabilmektedir (örn. Tanrikulu ve Erdur-Baker, 2019).
- Teknoloji kullanımında bilgilerinin ve becerilerinin artması da öğrencilerin siber zorbalık yaşama ihtimallerini arttıran bir durumdur.
- Teknolojinin günlük hayatta ve özellikle de öğretim süreçlerinde yaygın bir şekilde kullanılması siber zorbalık riskini arttırmaktadır.

Siber Zorbalığın Tanımı I

Siber zorbalık, “bir kişi ya da grup tarafından elektronik temelli iletişim araçlarının kendini savunamayan bir mağdura karşı saldırgan, kasıtlı ve tekrarlı bir biçimde kullanılması” olarak tanımlanmaktadır (Smith vd., 2008).

Siber Zorbalığın Tanımı II

Bir davranışının siber zorbalık sayılması için;

(a) Kasıtlı ve zarar verme amacıyla yapılmış olması,

(b) Tekrar etmesi,

(c) Zorbalığı yapanın mağdurdan daha güçlü bir konumda olması gerekmektedir.

Siber Zorbalık Nerelerde Gerçekleşir?

- Cep telefonu,
- Sosyal paylaşım siteleri,
- Video paylaşım siteleri,
- e-posta, web sayfası,
- Kişisel blog

Siber Zorbalık Davranışları Nelerdir? I

- İzin almadan, kişisel bilgisayar veya akıllı telefondaki bilgileri (dosya, fotoğraf, yazılı mesaj kayıtları vb.) alma,
- İnternet ortamında başkasının kimliğiyle izinsiz paylaşımında bulunma,
- Görüntülü yapılan özel bir görüşmeyi,
- Karşı tarafın haberi olmadan başkasına izlettirme,
- İnternet ortamında yapılan paylaşımlara (yorum, fotoğraf, video, bilgi) utandırıcı, kırıcı yorumlar yapma,
- İnternette tehdit içeren, utandırıcı, kırıcı mesajlar gönderme

Siber Zorbalık Davranışları Nelerdir? II

- Sanal ortamda internet şifrelerini ele geçirerek erişimi engelleme,
- İnternet şifrelerini ele geçirerek mesajlara ulaşma, tehdit edici / utandırıcı / kırıcı mesajlar gönderme,
- Cinsiyetini farklı göstererek karşı tarafı kandırma, dedikodu veya söylenti yayma,
- Birilerine küfür etme, küçük düşürücü bir mesajı / fotoğrafı veya video görüntüsünü sanal ortamda izinsiz paylaşma

Siber Zorbalık Davranışları Neden Artış Gösterdi?

- İnternet ve cep telefonuna sahip olma oranındaki artış,
  - Bilişim teknolojilerine her gün 7/24 erişim
  - Bilişim teknolojilerini kötü amaçlarla kullanma
  - Yüz yüze söylenemeyen sözlerin sanal ortamda daha kolay söylemesi
  - Kimliğin gizli tutulduğunun sanılması
  - Bir tuş ile birçok insanın bir siber zorbalık olayına ortak olabilmesi
- siber zorbalığın artmasına sebep olmaktadır.

Siber Zorbalık Davranışlarında Roller Nelerdir?

- A. Siber Zorba:** Web siteleri, e-posta, bloglar, cep telefonları, anlık mesajlaşma, sohbet odaları ile diğerleriyle alay eden, onları inciten ve küçük düşüren eylemleri yapan bireylere siber zorba denilmektedir.
- B. Siber Mağdur:** Siber zorbalığa maruz kalanlar siber mağdur olarak tanımlanmaktadır.
- C. İzleyici:** Siber zorbalık olayına tanık olanlara izleyici olarak ifade edilmektedir.

Siber Zorbaların Özellikleri

- Baskın kişilik özellikleri
- Güç gösterisinden hoşlanma
- Çabuk öfkelenme
- Kolayca hüsrana uğrama
- Kurallara uymakta zorluk
- Kabadayı gibi görünme
- Mağdurlarla az empati kurma ve onlara merhamet göstermeme
- Yetişkinlerle saldırganca ilişki kurma

Siber Mağdurların Özellikleri

Herkes siber zorbalık mağduru olabilir.

Siber Zorbalık, Akran Zorbalığı ile İlişkili midir?

- Siber zorbalık, okulda gerçekleşen akran zorbalığı davranışları ile ilişkili olabilmektedir.
- Okulda arkadaşlarına akran zorbalığı yapan öğrenciler, internet ortamında siber zorbalık yapmaya devam etmektedirler (Tanrıkulu & Campbell, 2015).
- Bu nedenle, akran zorbalığı ve siber zorbalık davranışları, öğretmenler tarafından bir bütün olarak değerlendirilmelidir.

Siber Zorbalık Davranışlarının Ortaokul Öğrencileri Arasında Yaygınlığı Nedir?

- Ülkemizde yapılan araştırmalar ortaokul öğrencilerinin
  - %17'sinin (Peker, 2015)
  - %24'ünün (Akça ve diğ.; Baştürk ve diğ., 2015)

siber zorba ya da mağdur deneyimleri yaşadığını ortaya koymaktadır.

Siber Zorbalık Davranışlarının Nedenleri Nelerdir? I

A- İçsel Nedenler

- İntikam alma,
- Kendini daha iyi hissetme,
- Can sıkıntısı, eğlenmek, kışkırtma,
- Koruma,
- Kıskançlık,
- Hayal edilen yeni bir kişilik denemek,
- Onaylanma duygusu,
- Yeni bir kimliğe bürünmek,
- Üstünlük kurmak
- Anonimlik/disinhibisyon etkisi

Siber Zorbalık Davranışlarının Nedenleri Nelerdir? II

B- Dışsal Nedenler

- Mağdurun karakteristik özellikleri,
- Zorbanın karakteristik özellikleri,
- Aileye ilişkin özellikler,

Siber Zorbalığın Etkileri Nelerdir? I

A- Psikolojik Etkiler

- Üzüntü,
- Korku,
- Utanç,
- Stres,
- Travma sonrası stres bozukluğu,
- Depresyon,
- Umutsuzluk,
- Okula gitmekten korkma,
- Dikkat eksikliği, hiperaktivite bozukluğu,
- Öfke,
- Öz saygı problemleri,
- Endişe

Siber Zorbalığın Etkileri Nelerdir? II

A- Fiziksel Etkiler

- Uyku sorunu,
- Kilo deęiřimi,
- Riskli davranışlar

Siber Zorbalığın Etkileri Nelerdir? III

A- Sosyal Etkiler

- Dışlanma,
- Yalnızlaşma,
- Sosyal kaygı bozuklukları
- Ebeveynlerle zayıf duygusal bağlar

Siber Zorbalığın Etkileri Nelerdir? IV

A- Akademik Etkiler

- Düşük akademik başarı,
- Okuldan kaçma,
- Okuldan uzaklaşma

Siber Zorbalığa karşı Öğrenciler Neler Yapmalılar? I

Öğrencilere;

- Profillerinin gizlilik ve güvenlik ayarlarını ayarlamaları öğretilmelidir. Profillerine sosyal ağ sitelerinde erişen herkes kişisel bilgilerini ve fotoğraflarını kopyalayabilir veya ekran görüntüsü alabilir.
- Parolalarını güvenli hale getirmeleri ve sık sık değiştirmeleri hatırlatılmalıdır. Birisi bir sitede oturum açarsa ve sizmiş gibi davranırsa, kimliğinizi çöpe atabilir. Kimsenin tahmin edemeyeceği şifreleri seçmeleri ve sık sık değiştirmeleri açıklanmalıdır. Şifrelerini ebeveynleri dışında asla kimseyle paylaşmamalıdır. En yakın arkadaşları bile özel şifrelerini bilmemelidir.

Siber Zorbaliđa karşı Öğrenciler Neler Yapmalılar? II

- Öğrencilere;
- Uygunsuz resimler veya yorumlar yayınlamamaları hatırlatılmalıdır. řu an onlara komik gelen paylaşımları, yıllar sonra hoşlarına gitmeyebilir.
- Uygunsuz isteklere yanıt verilmemesi gerektiği anlatılmalıdır. Çođu insan çevrim içi olduklarında uygunsuz mesajlar ve taleplere maruz kalabilir. Bunlar korkutucu, tuhaf ve hatta utanç verici olabilir. İnternette bir yabancı veya bir arkadaş tarafından taciz edildiğini hissettiklerinde, hemen o kişiyi engelleyebilirler. Öğrenciler yaşanan durumu mutlaka ailesi ve öğretmeni ile paylaşmalıdır.

Siber Zorbalığa karşı Öğrenciler Neler Yapmalılar? III

- Şikayet edin. Uygunsuz davranışları veya diğer endişeleri ihbarweb.org.tr, guvenlicocuk.org.tr, guvenlinet.org, guvenliweb.org.tr, gim.gov.tr adreslerinden bildirebilirsiniz.

Siber Zorbalığa karşı Öğrenciler Neler Yapmalılar? IV

- Kendini kontrol et. "Dijital ayak izinizi" kontrol edin. Ekran adınızı veya e-posta adresinizi bir arama motoruna yazmayı deneyin ve ne olduğunu görün. Bu, başkalarının sizin çevrimiçi kimliğiniz olarak gördüklerini anlamamanın bir yoludur.

Siber Zorbaliđa karşı Öğrenciler Neler Yapmalılar? V

- İnternette ilk kez tanıştıkları biriyle yüz yüze görüşmemeleri hatırlatılmalıdır.
- Sizi ve diğerlerini sosyal medyada rahatsız eden herhangi bir kişiyi engellemeyi öğrenin.
- Alay ve mizah konusunda dikkatli olun. Şahsen komik olabilecek bir şey çevrim içi olarak yanlış yorumlanabilir.

Siber Zorbalığa karşı Öğrenciler Neler Yapmalılar? VI

- Ne yayınladığınızı düşünün. Özel e-postalarda bile, kişisel fotoğraflarınızı paylaşmak daha sonra sorunlara neden olabilir.
- Öğrenciler ve öğretmenler güncel olan yazını takip etmenin yanında siber zorbalıkla mücadele konusunda güncel önleyici ve müdahale edici pratiklerden de haberdar olmalıdır.

Siber Zorbaliđa Karşı Öğretmenler Neler Yapmalılar? I

- Siber zorbalığın çocuklar ve gençler için tehlikeli olduğunun bilincinde olma
- Siber zorbalık ile mücadele konusunda öğrencilerin farkındalıklarını arttırma
- Güncel alanyazını takip etmenin yanında siber zorbalıkla mücadele konusunda güncel önleyici ve müdahale edici pratiklerden de haberdar olmalıyız.

Siber Zorbaliđa Karşı Öğretmenler Neler Yapmalılar? III

- Siber zorbalık davranışlarının sanal ya da hayali bir kavram olmadığı siber zorbalık durumları ile hepimizin karşılaşma olasılığı bulunmaktadır.
- Bir diğer önemli konu ise siber zorbalığın çocuklar ve gençler arasında can sıkıntısını gideren bir eğlence davranışı olarak görülmesidir (Mura vd., 2011). Öğretmenler, çocuklar ve gençlerle çalışırken siber zorbalığın bir şaka ya da eğlence yöntemi olmadığını ve siber zorbalığın zarar verici davranışlar olduğunu altını çizmelidir.

Siber Zorbaliđa Karşı Öğretmenler Neler Yapmalılar? IV

- Öğretmenlerin siber zorbalıkla mücadele sürecinde aile ile iş birliği yapmaları ve kültüre özgü çözüm stratejileri geliştirmeleri gerekmektedir.
- Bir öğrenci siber zorbalık yaptığında veya siber zorbalığa maruz kaldığında bu durumun olumsuz etkilerinin öğrenciyi hem fiziksel hem de çevrimiçi dünyada etkilemektedir. Dolayısıyla, öğretmenler, siber zorbalığın ortaya çıkarabileceği sorunların çevrim içi dünya ile sınırlı olmadığını unutmamalıdır.

Siber Zorbalığa Karşı Öğretmenler Neler Yapmalılar? V

- Öğretmenler siber zorbalığın olumsuz hukuki sonuçları hakkında öğrencilerini bilgilendirmelidirler.

Siber Zorbaliđa Karşı Öğretmenler Neler Yapmalılar? VI

- Öğretmenler, fiziksel ortamlarda akran zorbalığına maruz kalan öğrencilerin intikam amacıyla teknoloji kullanımındaki bilgi ve becerilerini kötüye kullanabileceklerinin farkında olmalıdırlar. Bu durum, öğretmenlerin öğrencilerinin yalnızca çevrim içi ortamlarındaki davranışlarını değil fiziksel ortamlardaki davranışlarını da gözlemlemeleri gerektiğini göstermektedir.
- Öğretmenler, sosyal mesajlaşma uygulamaları veya sosyal paylaşım siteleri kullanarak öğretim faaliyetleri amacıyla dijital bir grup kurduklarında bu dijital ortamların öğrenciler arasında siber zorbalık amacıyla kullanılabileceğini unutmamalıdırlar.

Siber Zorbaliđa Karşı Öğretmenler Neler Yapmalılar? VII

- Öğretmenlerin dikkat etmeleri gereken bir diğer konunun ise çevrim içi oyunlar olduğu görölmektedir. Özellikle de şiddet içerikli çevrim içi oyunlar siber zorbalık için oldukça riskli görünmektedir.

Kaynakça

- Baştürk Akca, E., Sayimer, İ., & Ergül, S. (2015). Ortaokul Öğrencilerinin Sosyal Medya Kullanımları Ve Siber Zorbalık Deneyimleri: Ankara Örneği. *Global Media Journal: Turkish Edition*, 5(10).
- Erdur-Baker, Ö. (2010). Cyberbullying and its correlation to traditional bullying, gender and frequent and risky usage of Internet-mediated communication tools. *New Media & Society*, 12, 109-125. doi:10.1177/1461444809341260
- Mura, G., Topçu, Ç., Erdur-Baker, Ö., & Diamantini D (2011). An international study of cyber bullying perception and diffusion among adolescents. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 15, 3805-3809.
- Peker, A. (2015). Ortaokul öğrencilerinin siber zorbalık statülerini yordayan risk faktörlerinin incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 40(181).
- Smith, P. K., Mahdavi, J., Carvalho, M., Fisher, S., Russell, S., & Tippett, N. (2008). Cyberbullying: Its nature and impact in secondary school pupils. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 49, 376–385.
- Tanrikulu, İ. & Campbell, M. (2015). Correlates of traditional bullying and cyberbullying perpetration among Australian students. *Children and Youth Services Review*, 55, 138-146. doi:10.1016/j.chilyouth.2015.06.001
- Tanrikulu, İ., & Erdur-Baker, Ö. (2019). Motives behind cyberbullying perpetration: A test of uses and gratifications theory. *Journal of Interpersonal Violence*. doi:10.1177/0886260518819882